

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 29 stycznia 2019 r.

Pozycja 18

POSTANOWIENIE z dnia 14 listopada 2018 r. Sygn. akt Ts 105/18

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Zbigniew Jędrzejewski,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej B.H. i M.S. w sprawie zgodności:

art. 1 § 1 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2015 r. poz. 2082, ze zm.) z art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 w związku z art. 32 ust. 1 i 2 oraz art. 30 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

nadać skardze konstytucyjnej dalszy bieg.

UZASADNIENIE

1. W skardze konstytucyjnej, wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 5 lipca 2018 r. (data nadania) B.H. i M.S. (dalej: skarżące) wystąpiły o stwierdzenie, że art. 1 § 1 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (obecnie Dz. U. z 2017 r. poz. 682, ze zm.; dalej: k.r.o.) w zakresie, w jakim „nie umożliwia zawarcia małżeństwa przez dwie osoby tej samej płci, a co najmniej nie przewiduje jakiegokolwiek formy prawnej instytucjonalizacji związków tworzonych przez osoby tej samej płci” jest niezgodny z art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 w związku z art. 32 ust. 1 i 2 oraz art. 30 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Skarga konstytucyjna została wniesiona w związku z następującą sprawą. Skarżące, 18 grudnia 2015 r., złożyły w Urzędzie Stanu Cywilnego (dalej: USC) w P. zapewnienia o nieistnieniu okoliczności wyłączających zawarcie małżeństwa, o których mowa w art. 4 k.r.o. oraz art. 76 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 28 listopada 2014 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 2064, ze zm.; dalej: p.a.s.c.).

W pismach Kierownika USC z 30 grudnia 2015 r. [...] oraz [...] skierowanych do skarżących, powiadomiono o odmowie przyjęcia od nich powyższych zapewnień, oraz poinformowano, że zgodnie z polskim prawem – naruszałoby to art.: 1 i 3 k.r.o. oraz art. 18 Konstytucji, z których wynika, iż małżeństwo to związek kobiety i mężczyzny.

Skarżące wystąpiły do Sądu Rejonowego w P. o rozstrzygnięcie, czy przyczyny wskazane w zawiadomieniu Kierownika USC uzasadniają odmowę przyjęcia przedstawionych przez nie zapewnień. Podniosły, że Kierownik USC nieadekwatnie powołał się na art. 76 p.a.s.c., który reguluje zachowanie nupturientów, nie odnosi się zaś do jego rozstrzygnięcia.

Sąd Rejonowy w P. I Wydział Cywilny oddalił wnioski skarżących postanowieniem z 18 sierpnia 2016 r. (sygn. [...]). Uznał się również za niewłaściwy do merytorycznej kontroli odmowy przyjęcia zapewnienia przez Kierownika USC.

Postanowieniem z 27 lutego 2017 r. Sąd Okręgowy w Ł. Wydział Cywilny Odwoławczy (sygn. [...]) uwzględnił apelację skarżących i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania.

Sąd Rejonowy w P. w postanowieniu z 4 października 2017 r. (sygn. [...]) uznał, że przyczyna odmowy przyjęcia zapewnienia skarżących przez Kierownika USC jest zasadna, jako że – zgodnie z przepisami Konstytucji i k.r.o. – związek małżeński mogą zawrzeć jedynie kobieta i mężczyzna.

Apelacja skarżących została oddalona przez Sąd Okręgowy w Ł. Wydział Cywilny Odwoławczy postanowieniem z 7 marca 2018 r. (sygn. [...]). Sąd ten podzielił argumentację Sądu Rejonowego orzekającego w sprawie.

2. Zdaniem skarżących, zaskarżony przepis narusza art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 w związku z art. 32 ust. 1 i 2 oraz art. 30 Konstytucji, ponieważ uniemożliwia zawarcie małżeństwa dwóm osobom tej samej płci, a co najmniej nie przewiduje formy prawnej instytucjonalizacji związków tworzonych te przez osoby.

W uzasadnieniu wskazano, że art. 18 Konstytucji nie zawiera definicji małżeństwa, tzn. nie określa najbardziej podstawowych, konstrukcyjnych cech tej instytucji. Nawiązując zatem do poglądów doktrynalnych, skarżące uznały, że ustrojodawca nie zakazuje ustanowienia na poziomie ustawowym instytucji małżeństwa osób tej samej płci. Ich zdaniem oznacza to, że przyjęta w zaskarżonym art. 1 § 1 k.r.o. konstrukcja, zgodnie z którą małżeństwo zawrzeć mogą wyłącznie osoby różnej płci jest niezgodnym z Konstytucją ograniczeniem zakresu zastosowania tej instytucji. Skarżące podkreślają, że ich zarzuty nie zmierzają do wykazania luki w obowiązującym systemie prawa, lecz do poddania kontroli Trybunału zaistniałego pominięcia prawodawczego, polegającego na zbyt wąskim ujęciu zakresu zastosowania kwestionowanego przepisu k.r.o. Jego restryktywność jest źródłem nieproporcjonalnego naruszenia prawa do poszanowania życia prywatnego, rodzinnego i decydowania o swoim życiu osobistym (art. 47 Konstytucji) w związku z naruszeniem zasady równości i zakazu dyskryminacji (art. 32 ust. 1 i 2 Konstytucji), a w konsekwencji narusza też godność skarżących (art. 30 Konstytucji). W przekonaniu skarżących zawarcie małżeństwa jest „realizacją wolności każdego człowieka do decydowania o swoim życiu osobistym i emanacją prawa do prywatności oraz życia rodzinnego, które Konstytucja gwarantuje każdemu”. Ich zdaniem, prawo do zawarcia małżeństwa pozostaje więc pod ochroną art. 47 Konstytucji, z którego wywodzą ciążący na władzach publicznych pozytywny obowiązek zapewnienia efektywnej ochrony tych praw. Takiej ochrony nie zapewniają zaś rozproszone regulacje prawne, przyznające osobom pozostającym w stałych, ale nieformalnych związkach z partnerami tej samej płci – określone uprawnienia jedynie w wybranych sytuacjach. Zdaniem skarżących, ograniczenia ich praw wynikających z art. 47 Konstytucji nie uzasadnia względ na żadną z wartości wymienionych w art. 31 ust. 3 Konstytucji. Przedstawiły one również argumenty na potwierdzenie zarzutu niezgodności kwestionowanego unormowania z zakazem odmiennego traktowania przez prawodawcę podmiotów podobnych (osób pozostających w trwałych związkach z partnerami tej samej płci względem osób pozostających w takich związkach z partnerami innej płci). W ich ocenie różnicowanie tych kategorii osób ma charakter arbitralny i niesprawiedliwy, co prowadzi do konkluzji o niezgodności takiego mechanizmu z konstytucyjnymi zasadami równości i godności.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 61 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2072; dalej: u.o.t.p. TK) skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym. Służy ono wyeliminowaniu – już w początkowej fazie postępowania – spraw, które nie mogą być przedmiotem merytorycznego rozstrzygnięcia. Trybunał wydaje postanowienie o nadaniu skardze konstytucyjnej dalszego biegu, gdy spełnia ona wymagania przewidziane w ustawie oraz nie zachodzą okoliczności, o których mowa w art. 61 ust. 4 pkt 3 u.o.t.p. TK.

W ocenie Trybunału skarga konstytucyjna spełnia wymogi formalne wynikające z art. 79 ust. 1 Konstytucji oraz z przepisów u.o.t.p. TK.

Jak ustalił Trybunał, skargę konstytucyjną złożył w imieniu skarżących adwokat, który przedstawił stosowne pełnomocnictwo. Skarżące wyczerpały przysługującą im drogę prawną, ponieważ od postanowienia Sądu Okręgowego w Ł. Wydział Cywilny Odwoławczy z 7 marca 2018 r. (sygn. [...]) nie przysługują żadne zwyczajne środki zaskarżenia.

Trybunał stwierdza też, że skarżące dochowały trzymiesięcznego terminu wniesienia skargi, wynikającego z art. 77 ust. 1 u.o.t.p. TK, ponieważ postanowienie Sądu Okręgowego zostało doręczone ich pełnomocnikowi 5 kwietnia 2018 r., zaś skarga konstytucyjna została wniesiona 5 lipca 2018 r. (data nadania).

Skarżące, adekwatnie zarówno do treści orzeczenia wydanego w ich sprawie, jak i do zarzutów sformułowanych w skardze, określiły przedmiot zaskarżenia – art. 1 § 1 k.r.o. Przedstawiły także argumenty uprawdopodobniające zarzut naruszenia przysługujących im praw wynikających z art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 w związku z art. 32 ust. 1 i 2 oraz art. 30 Konstytucji.

Tym samym należy przyjąć, że skarżące wypełniły obowiązki wynikające z art. 53 u.o.t.p. TK, co uzasadnia nadanie analizowanej skardze konstytucyjnej dalszego biegu.